

Αναπληρωτής Καθηγητής
Πολυτεχνείου Κρήτης

Η ενεργειακή ανασφάλεια επηρεάζει τον τουρισμό

Γιώργος Αεαλάκης

Το πώς η Ευρώπη θα αντικαταστήσει το ρωσικό αέριο, είναι ένα ερώτημα που εύλογα πλανάται καθώς έχει επιδοθεί σε αγώνα δρόμου, σχεδιάζοντας πρόγραμματα περικοπών στην κατανάλωση ενέργειας και προσπαθεί να μειώσει την ανεξέλεγκτη πορεία των τιμών, ενώ η Ρωσία κλείνει τη στρόφιγγα των παροχών φυσικού αερίου.

Δυστυχώς η Ε.Ε. δεν έλαβε υπόψη την προστασία των καταναλωτών, την ασφάλεια του εφοδιασμού και τη συγκράτηση των τιμών. Ο ελλιπής και πρόχειρος σχεδιασμός στην μετάβαση στην πράσινη ενέργεια, που όλοι θα θέλαμε να είχε γίνει από χτες, οδήγησε την Ευρώπη να έχει την ακριβότερη ενέργεια στον κόσμο. Σήμερα όλη η Ευρώπη βρίσκεται υπό ενεργειακή ανασφάλεια και σε συνθήκες που προσμοιάζουν με την πετρελαϊκή κρίση του 1973 η οποία σε συνδυασμό με τον πληθωρισμό, οδήγησε σε μακροχρόνιο στασιμοληθωρισμό. (Διάγραμμα 1)

Στο παραπάνω σχήμα φαίνεται η εξάρτηση της Ευρώπης από τις εισαγωγές ενέργειας όπου το 2019 είχε φθάσει στο 60,46%. Αυτό έχει γίνει ιδιαίτερα ανησυχητικό μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, η οποία επιτάχυνε την ανάγκη αναζήτησης νέων προμηθευτών φυσικού αερίου και άλλων πηγών ενέργειας. Σύμφωνα με το παρα-

κάτω σχήμα, το ποσοστό εξάρτησης ανά χώρα από το Ρωσικό αέριο το 2021, την μικρότερη εξάρτηση είχε η Γεωργία και ακολουθεί η Εσθονία. Το 2021, η εξάρτηση από το ρωσικό αέριο στην Ευρώπη ήταν υψηλότερη στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Η χώρα μας εξαρτάται κατά 64%. (Διάγραμμα 2)

Το φυσικό αέριο και η ηλεκτρική ενέργεια στην Ευρώπη έχουν φθάσει σε τιμές ρεκόρ τους τελευταίους μήνες. Η τιμή του φυσικού αερίου έχει 14πλασιαστεί σε σχέση με τον μέσο όρο της προηγούμενης δεκαετίας. Όπως δείξαμε σε πρόσφατη μελέτη μας το υδροποιημένο φυσικό αέριο (LNG) θα παίξει σημαντικό ρόλο στο μέλλον και είναι πιθανό το περισσότερο από αυτό να προέρχεται από τις ΗΠΑ.

Η Ευρώπη μπορεί να προμηθευτεί επιπλέον αέριο μέσω αγωγών μόνο από τη Νορβηγία, το Αζερμπαϊτζάν και την Αλγερία και αυτό σε περιορισμένο βαθμό. Το κενό στις προμήθειες ρωσικού φυσικού αερίου πρέπει επομένως να καλυφθεί με τη βοήθεια των εισαγωγών LNG. Οι παραδόσεις LNG από τις ΗΠΑ θα μπορούσαν να διαδραματίσουν τον μεγαλύτερο ρόλο στην ευρωπαϊκή αγορά. Παράλληλα προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας θα μπορούσαν να μειώσουν την ζήτηση ενέργειας. Ίσως να φθάσουμε το 2030 και να μη δούμε τις τιμές της ενέργειας που υπήρχαν το 2018.

Στην χώρα μας το 2010, το 54% τη ηλεκτρικής ενέργειας παραγόταν από λιγνίτη και η σταδιακή μείωση του έφθασε κάτω από το 10% το 2021. Αυτή η μείωση κατά 44% αναπληρώθηκε μόνο κατά περίπου 20% από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Το υπόλοιπο 24% καλύπτεται από την εισαγωγή του πανάκριβου φυσικού αερίου, το οποίο έφθασε σε τιμή 5νταπλάσια, της τιμής του ισοδύναμου ενός βαρελιού πετρελαίου.

Η Ελλάδα έχει την δυνατότητα να χρησιμοποιήσει και πάλι λιγνίτη στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, να καλύψει τις ενεργειακές της ανάγκες και να μειώσει την εξάρτησή της από το φυσικό αέριο. Ήδη, από τον Ιούνιο και μετά, το μερίδιο του λιγνίτη στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας έχει αυξηθεί, και έφτασε στο 10,9% του συνολικού μείγματος ηλεκτροπαραγωγής, έναντι 6% τον Ιούνιο του 2021, ενώ τον Ιούλιο ο λιγνίτης ανήλθε στο 13,4%, από 8% τον ίδιο μήνα του 2021.

Τους πρώτους 8 μήνες του 2022, ο ελληνικός πληθωρισμός διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στο 9,2%, δηλ. πάνω από τον αντίστοιχο πληθωρισμό της Ε.Ε. των 27 (8,3%) και τους μέσους όρους της ζώνης του ευρώ (7,6%). Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι τιμές της ενέργειας αυξήθηκαν κατά 52,5% με σημαντικές αυξήσεις στις τιμές των τροφίμων (10,3%). Ο πληθωρισμός των τιμών των τροφίμων επιταχύνθηκε επίσης στην ΕΕ-27 και

της ζώνης του ευρώ από την αρχή του έτους, κατά μέσο όρο σε 7,5% και 6,4% αντίστοιχα.

Βάσει των πρόσφατων ανακοινώσεων, οι επιδοτήσεις στην κατανάλωση ενέργειας αναμένεται να απορροφήσουν έως και το 94% της αύξησης για τα νοικοκυριά και το 89% για τις επιχειρήσεις τον Σεπτέμβριο, με το κόστος τους να ανέρχεται σε 1,9 δις. Είναι άγνωστο για πόσο καιρό ακόμα, το κράτος θα μπορεί να πληρώνει τα υψηλά επιτόκια (που ξεπερνούν το 4,5%) ώστε να συνεχίσει να δανείζεται τους απαραίτητους πόρους για να επιδοτεί το αυξημένο κόστος ηλεκτρικής ενέργειας.

Το ενδεχόμενο η ενεργειακή κρίση να πλήξει τα τουριστικά έσοδα είναι μεγάλο καθώς το αυξημένο κόστος ζωής θα περιορίσει την δυνατότητα του κόσμου να ταξιδέψει και να κάνει διακοπές το 2023. Όσο περισσότερο πιέζεται το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, τόσο θα πλήττεται και ο τουρισμός, καθώς θα περιοριστεί και η χρονική διάρκεια των διακοπών, αλλά και τα ταξίδια. Επίσης οι τιμές διάθεσης του τουριστικού προϊόντος θα είναι αυξημένες σε σχέση με πέρυσι.

Το κυριότερο θέμα που θα αντιμετωπίσει ο τουρισμός το 2023 είναι οι επιπτώσεις και το μέγεθος που ο πληθωρισμός και οι τιμές της ενέργειας θα επηρεάσουν τα ταξίδια. Σύμφωνα με φετινή έρευνα μεταξύ των ταξιδιωτών:

Το 35% θα μειώσει τον αριθμό των ταξιδιών

Το 30% θα ταξιδέψει σε κοντινούς προορισμούς

Το 23% τίποτα δεν το σταματά να ταξιδεύει

Ο πληθωρισμός και οι τιμές της ενέργειας έχουν μεγάλη επίδραση στη ζήτηση ή στη διάθεση των καταναλωτών και αυτός είναι ο πρώτος λόγος για να μην ταξιδέψει κάποιος. Αυτό είναι ένα νέο πραγματικό στοιχείο και η πανδημία ως λόγος μη ταξιδιού κατεβαίνει στην τρίτη θέση από την πρώτη θέση που ήταν πέρυσι. Από αυτούς που δεν ταξίδεψαν το 2022:

Το 41% δεν είχε την οικονομική δυνατότητα

Το 26% ήθελε να εξοικονομήσει χρήματα

Το 11% φοβόταν την πανδημία.

Κατά συνέπεια αν δεν ταξίδεψε κάποιος φέτος είναι επειδή δεν είχε τα χρήματα ή εξοικονομεί χρήματα επειδή η τιμή της ενέργειας αυξήθηκε σε απροσδόκητα επίπεδα.

Είναι κατανοητό το τι θα συμβεί τον δύσκολο χειμώνα που έρχεται όταν οι περισσότερες χώρες θα αντιμετωπίσουν σοβαρά προβλήματα υψηλού κόστους ενέργειας και πιθανόν διακοπές ρεύματος αλλά και από τις αυξημένες τιμές σε όλα τα αγαθά και υπηρεσίες.

Παρά την σημαντική αύξηση των αφίξεων οι τουρίστες περιορίσαν σημαντικά τη δαπάνη για εστίαση και διασκέδαση, αντίθετα αύξησαν την κατανάλωση στα σούπερ μάρκετ για να προμηθευτούν τα απαραίτητα για τη διατροφή τους.

Video

Παρόλα που τα αυξημένα φετινά έσοδα από τον τουρισμό, δεν θα είναι ικανά να καλύψουν την εκροή συναλλάγματος για την εισαγωγή του φυσικού αερίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εισπράξεις από τον τουρισμό χρηματοδότησαν το εμπορικό έλλειμμα της Ελλάδας κατά 44%, κατά μέσο όρο, την πενταετία 2015-2019.

Τίθεται το ερώτημα πως θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί η μειωμένη ζήτηση για τουρισμό την επόμενη χρονιά;

Σύμφωνα με πρόσφατες στατιστικές, το 46% των ταξιδιωτών θέλουν περισσότερες μοναδικές εμπειρίες. Το 48% των ταξιδιωτών θέλουν να επιστρέψουν σε μέρη που έχουν ξανά-επισκεφθεί. Προσφέροντας λοιπόν νέες μοναδικές εμπειρίες στους τουρίστες ενισχυμένες από παράγοντες όπως ο πολιτισμός, το φαγητό, η διαμονή και οι εκδηλώσεις θα μπορέσουμε να λάβουμε ένα σημαντικό μερίδιο αφίξεων το 2023. Παράλληλα θα πρέπει να σχεδιαστεί η μετατόπιση της εισερχόμενης ταξιδιωτικής κίνησης στην Ελλάδα προς υψηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια, η οποία όμως θα πρέπει

να γίνει με προσοχή διότι μπορεί να παρασύρει το σύνολο των τιμών προς τα πάνω, πλήττοντας τον εγχώριο τουρισμό, ιδιαίτερα των μεσαίων και χαμηλών εισοδηματικών στρωμάτων.

Μακροχρόνια, οι προοπτικές για το ελληνικό τουρισμό παραμένουν ιδιαίτερα θετικές καθώς η αύξηση της μεσαίας τάξης σε αναδυόμενες ασιατικές και Αφρικάνικες οικονομίες και του προσδόκιμου ζωής που αναμένεται να οδηγήσουν σε αύξηση των τουριστικών ροών παγκοσμίως. Νέες επενδύσεις σε υποδομές και εκσυγχρονισμούς προς την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση θα απαιτούνται ολοένα και περισσότερο. Θα πρέπει όμως να στοχεύουν στην διαφύλαξη της ανθεκτικότητας του κλάδου και την προστασία της ταυτότητας των προορισμών και των τοπικών κοινωνιών. Η αύξηση των τουριστικών ροών θα πρέπει κατανέμονται σε περισσότερες περιφέρειες της χώρας με εξασφάλιση της αυθεντικότητας μέσω της διατήρησης του αναλλοίωτου χαρακτήρα των προορισμών, των αγροτικών και οικιστικών περιοχών.

Διάγραμμα 2

Διάγραμμα 1

